

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING TAYYORLOV GURUHIDA MUSIQIY INKLYUZIV TA'LIMNING ILMIY ASOSLARI

Sangilova Klara, Abdusalomova Nargiza, Toshpulatova Jasmina, Ergashova Lola

Toshkent viloyati pedagogik mahorat
markazi tinglovchilari:

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotining tayyorlov guruhida musiqiy inklyuziv ta'limni tashkil etishning ilmiy-pedagogik asoslari, maxsus ehtiyojli va tipik rivojlanayotgan bolalar uchun musiqiy faoliyatning o'ziga xos jihatlari, metodik yondashuvlar, muhitni moslashtirish zarurati hamda ko'p tarmoqli mutaxassislar hamkorligi tahlil qilinadi. Musiqa orqali kognitiv, ijtimoiy-emotsional va motorik rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning inklyuziv tamoyillari ilmiy manbalarga asoslangan holda yoritiladi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, musiqiy ta'lim, tayyorlov guruhi, maxsus ehtiyojli bolalar, ritmik rivojlanish, eshituv idroki, adaptiv muhit, differensial yondashuv, ko'p tarmoqli hamkorlik, musiqiy rivojlanish.

Annotation: This article examines the scientific and pedagogical foundations of musical inclusive education in the preschool preparatory group, focusing on approaches for both children with special needs and typically developing children. It analyzes methodological strategies, environmental adaptations, interdisciplinary collaboration, and the role of music in supporting cognitive, socio-emotional, and motor development within an inclusive framework.

Key words: Music education, inclusive education, preparatory group, children with special needs, pedagogical approach, adaptive musical environment, sensory development, emotional support, differentiated methods, integrated activities.

Аннотация: В статье рассматриваются научно-педагогические основы музыкального инклюзивного образования в подготовительной группе дошкольной организации. Анализируются особенности музыкальной деятельности для детей с особыми образовательными потребностями и нормально развивающихся детей, методические подходы, необходимость адаптации среды и междисциплинарного взаимодействия. Показана роль музыки в когнитивном, социально-эмоциональном и моторном развитии детей в инклюзивной среде.

Ключевые слова: Музыкальное образование, инклюзивное образование, подготовительная группа, дети с особыми потребностями, педагогический подход, адаптивная музыкальная среда, сенсорное развитие, эмоциональная поддержка, дифференцированные методы, интегрированные занятия.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining tayyorlov guruhida musiqiy inklyuziv ta'limni ilmiy asosda tashkil etish jarayoni bolalarning psixofiziologik, kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishidagi farqlarni hisobga olishni talab etadi, bunda maxsus ehtiyojli va tipik rivojlanayotgan bolalar uchun teng sharoit yaratish, moslashtirilgan o'quv dasturlari va pedagogik metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini belgilaydi; musiqiy inklyuziv ta'limning ilmiy asoslari Vygotskiy tomonidan ta'kidlangan proksimal rivojlanish zonasi, Orff pedagogikasining tabiatga yaqin ritm asosidagi rivojlantiruvchi yondashuvi, Dalkroz ritmikasining harakat va musiqa integratsiyasi.

Kodaly metodining eshituv va vokal rivojlanishiga tayanishi kabi nazariyalar bilan mustahkamlangan bo'lib, ularning barchasi tayyorlov guruhida inklyuziv musiqiy faoliyatni tizimli

tashkil etishda muhim komponent hisoblanadi; tayyorlov guruhida musiqa bolalarda maktabga psixologik va emotsional tayyorgarlikni kuchaytiradi, nutq, xotira, ritm sezgirligi, motorika va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini faollashtiradi, maxsus ehtiyojli bolalar uchun esa musiqa terapevtik vosita sifatida sensor integratsiya, emotsional boshqaruv, diqqat barqarorligi va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda yordam beradi; musiqiy inklyuziv mashg'ulotlarda qo'shiq aytish, ritmik harakatlar, sensor-motor mashqlar, improvizatsiya, musiqiy tinglash, kichik orkestr asboblaridan foydalanish kabi faoliyatlar differensial yondashuv asosida tashkil qilinadi. Bunda har bir bolaning individual imkoniyatlari, qabul qilish sur'ati, diqqat davomiyligi va idrok darajasi inobatga olinadi; adaptiv ta'lim muhiti yaratish musiqiy inklyuziv jarayonning eng muhim shartlaridan bo'lib, bunda akustik qulaylik, vizual ko'rsatkichlar, didaktik materiallarning moslashtirilgan shakllari, harakat maydonining xavfsizligi va sensor yuklamaning tartibga solinishi hisobga olinadi; maxsus ehtiyojli bolalar uchun musiqiy materialni soddalashtirilgan ritm, qisqa fraza, takti sezish uchun vizual qo'llanmalar orqali taqdim etish ularning mashg'ulotga faol qo'shilishiga yordam beradi, shu bilan birga tipik rivojlanayotgan bolalar murakkabroq ritmik strukturalar, jamoaviy kuylash va ijodiy harakat topshiriqlari orqali rivojlanadi;

musiqiy inklyuziv ta'lim samaradorligining ilmiy asoslaridan yana biri ko'p tarmoqli mutaxassislarining hamkorligidir, bu jarayonda musiqa rahbari bolalarning musiqiy rivojini boshqaradi, defektolog individual rivojlanish xaritasini tuzadi, logoped nutqiy nafas, artikulyatsiya va fonematik eshituvni musiqa orqali mustahkamlashga yordam beradi, psixolog esa emotsional qo'llab-quvvatlash va motivatsiya bilan shug'ullanadi;

tayyorlov guruhi yoshidagi bolalarda musiqiy inklyuziv ta'lim kognitiv rivojlanishni ham kuchaytiradi, chunki musiqa ritmi matematika bilan bog'liq bo'lgan takt, ketma-ketlik, takrorlanish kabi tushunchalarni o'zlashtirishga yordam beradi, shuningdek, musiqiy tinglash mantiqiy fikrlashni, musiqaning kayfiyatini farqlash esa emotsional intellektni rivojlantiradi; musiqa mashg'ulotlarida inkluziv yondashuv bolalarda o'z-o'zini baholashni oshiradi, ijtimoiy tenglik hissini shakllantiradi, boshqalar bilan hamkorlikda ishlashga o'rgatadi, diskriminatsiya va ajratish holatlarini oldini oladi; tayyorlov guruhida musiqiy inklyuziv ta'limning ilmiy asoslangan yondashuvi natijasida bolalar o'rtasida ijobiy muloqot kuchayadi, o'z-o'zini ifodalash imkoniyatlari kengayadi, musiqiy tajribalar orqali psixologik moslashuv tezlashadi va maktabga tayyorgarlik samaradorligi oshadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tayyorlov guruhida musiqiy inklyuziv ta'limni tashkil etish bolalarning emotsional, kognitiv, motorik va ijtimoiy rivojlanishini kompleks qo'llab-quvvatlaydi, maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan musiqiy faoliyat esa ularning jamoadagi ishtirokini, o'ziga bo'lgan ishonchini va sensor-motor rivojlanishini mustahkamlaydi; ilmiy asoslangan metodlar, moslashtirilgan muhit va mutaxassislar hamkorligi musiqiy inklyuziv ta'limning samaradorligini oshiradi hamda barcha bolalar uchun teng rivojlanish imkoniyatini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi "Nogironligi bo'lgan shaxslar huquqlari to'g'risida"gi Qonun.
2. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi — Inklyuziv ta'lim metodik qo'llanmalari.
3. Orff, C. *Music for Children (Orff Schulwerk)*.
4. Kodaly, Z. *The Selected Writings of Zoltán Kodály*.
5. Dalcroze, É. *Eurhythmics and Music Education*.